reform the leading legal scientific and educational institutions of Ukraine have already held scientific and practical conferences, forums, have published scientific articles. The opinions of scientists deserve special attention.

The Constitution assigns a leading place to justice. However, its provisions need improving. The lack of a unified approach to defining the concept of “justice” requires that it should be defined at the legislative level. The constitution of Ukraine has enshrined the determinative and irreplaceable role of courts in the administration of justice. Even in a state of emergency, only courts are authorized to give a judgment in the name of Ukraine in civil, criminal, economic and administrative matters. This perception of the role of courts is basically in line with international and European standards. Courts are created to guarantee the fair administration of justice, to protect the rights and freedoms of man and citizen. This is emphasized by a number of international and European instruments approved by the UN institutions, the Council of Europe, and EU institutions, in particular the Universal Declaration of Human Rights, the International Covenant on Civil and Political Rights, the European Convention on Human Rights, the opinions of the Venice Commission, the opinions of the Advisory Council of European Judges, etc. However, the constitutional provision “Ukraine may recognize the jurisdiction of the International Criminal Court on the terms set out in the Rome Statute of the International Criminal Court” has not yet come into force, as the Verkhovna Rada of Ukraine has not yet ratified the Rome Statute. The unconventional opinion of scientists regarding the provisions of the role of courts, as enshrined in the Constitution of Ukraine and in European documents, is noteworthy. They see a philosophical and legal contradiction between Article 124 of the Constitution of Ukraine, which stipulates that justice in the state is administered exclusively by courts, and that the delegation of the functions of courts or the appropriation of these functions by other bodies or officials is not allowed, and Article 6 (Right to a fair trial) of the European Convention of Human Rights and the practice of the European Court of Human Rights, which embodies that rule.

The reasonability of omitting the provision “Judicial procedure is carried out by the Constitutional Court of Ukraine and courts of general jurisdiction” in the amended Constitution is questioned as, in the opinion of some scholars, such omitting contradicts the ground of a systematic approach to the organization of the judicial authority, turns the Constitutional Court of Ukraine into a political body. The replacement of the provision “the jury is directly involved in the administration of justice” with the provision “the justice is administered with the assistance of the jury” is a matter of debate. On the basis of the experience of the countries of the world and the critical analysis of Ukrainian legislation, the opinion is expressed on the necessity of modernizing such a form of democracy as a jury in Ukraine. The classic jury form, the division of powers of professional and non-professional subjects of justice, the independence of jurors from professional judges should be envisaged, which will contribute to a more effective deliverance of justice from administrative pressure and corruption.

Key words: Constitution of Ukraine, reforming, constitutional principles, justice, courts, jury, international and European standards.

DOI: 10.36695/2219-5521.2.2019.10

УДК 340.0+342.5

В.В. КОПЧА

*Василь Васильович Копча, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Ужгородського національного університету**

ORCID: 0000-0001-9888-1464

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ СУДОВОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ: ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ

Постановка проблеми. У рамках правової науки України конституційний контроль (як державна функція і як інституційна модель) став предметом досліджень значної кількості учених. Як слушно зазначив Райт Марусте (Rait Maruste), хоча конституційний суд є центральним, але він є не єдиним інструментом демократії та конституціоналізму. Тому роль конституційного суду має розглядатися в більш широкому плані, що охоплює загальні питання демократії, конституції та конституціоналізму¹.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед численних праць із зазначеної проблематики слід назвати праці українських учених М. Савчина, І. Сліденка, А. Колодія, А. Стрижака², Т. Бринь³ тощо.

Формулювання мети статті. Важливо зазначити, що навіть найбільш важливі тези в оцінці природи судового конституційного контролю в Україні виступають на сьогодні надто контрверсійними (судовий орган чи політичний орган, суд факту чи суд права). У цьому сенсі проявляється актуальність дослідження даної проблематики.

Виклад основного матеріалу. Відтак, метою цієї статті є аналіз основних підходів до розуміння сутності конституційного контролю.

Свого часу вагоме узагальнення різноманітних аспектів у розумінні конституційного контролю було зроблено у дослідженні А.Г. Алексеєнка, який стверджував, що судовий конституційний контроль має наступні ознаки:

– є різновидом інституту соціального, державного контролю, здійснюваного постійно діючими органами держави;

- характеризується наявністю державно-владних повноважень контрольного, правоохоронного та судового характеру;
- є формою професіоналізованого державного контролю (вищою серед спеціалізованих форм контрольної діяльності);
- є контрольною, правоохоронною діяльністю, заснованою на самостійності юрисдикційних засобів і форм, та здійснюваною на підставі особливої судово-процесуальної форми відправлення правосуддя з питань конституційного контролю;
- є особливим, спеціалізованим механізмом охорони нормативного акта найвищої юридичної сили конституції держави;
- регламентується системою норм законодавства, яку становлять норми Конституції і конституційних законів;
- поширюється не лише на сферу управління, але насамперед охоплює сферу нормотворчості⁴.

Натомість М.С. Кельман указував, що конституційний контроль у механізмі державної влади у поєднанні із загальним контролем визначається як організаційно-правова форма діяльності держави, яка має такі особливості: 1) це різновид інституту соціального, державного контролю, що здійснюється постійно діючими органами держави; він безпосередньо пов'язаний з реалізацією державних повноважень; 2) це форма професійного державного контролю, причому вища серед спеціалізованих форм контролюючої діяльності; 3) конституційний контроль, будучи контролюючим і правоохоронним видом діяльності, ґрунтується на перевазі застосування юрисдикційних засобів; 4) конституційний контроль поширюється не тільки на сферу управління, а й охоплює сферу нормотворчості, яка здійснюється апаратом управління, і впливає на нормотворчість законодавчої влади; 5) орган конституційного контролю – це спеціалізований орган охорони акта вищої юридичної сили Конституції держави; 6) конституційний контроль є вищою (після парламентської і референдумної) формою контролю⁵.

Відомий учений І.Д. Сліденко, виділяючи різновиди конституційного контролю – американський, австрійський та змішані (французький, шведський), звернув увагу на важливий аспект, що при конструюванні повноважень органу конституційного контролю, крім особливостей форми державного правління, слід враховувати загальну компетенцію та функціональне навантаження загальних і адміністративних судів. Ним же було відзначено, що конституційний контроль слід розглядати як одну із універсальї сучасної держави, один із її фундаментальних принципів. На його думку, саме завдяки такого роду принципам модель правової держави західного типу успішно працює.

Не останнє місце, з точки зору сприяння цьому, належить конституційному контролю, що підтверджується стабілізацією державних режимів європейських країн у зв'язку із запровадженням конституційного контролю. Далі науковець підкреслив, що конституційний контроль став останньою ланкою в державному механізмі з точки зору його оптимізації (США, Франція). Ним відзначається, що конституційний контроль розглядається і як наслідок еволюціонування правової моделі держави з ієрархією норм, і як засіб такого еволюціонування. Ці дві сторони конституційного контролю є квінтесенцією його змісту в співвідношенні з такими явищами, як право і держава. І саме вони являють собою його феномен як соціоправового явища⁶.

Оригінальною і своєчасною є позиція В.Є. Скоморохи в розумінні сутності конституційної юрисдикції в Україні. Цей учений робить висновок, що Конституційний Суд України за своїм юридичним та фактичним статусом є одним із вищих конституційних органів державної влади і єдиним органом конституційної юрисдикції в Україні, який самостійно й незалежно здійснює судову владу у формі конституційного судочинства з метою обмеження публічної влади, забезпечення балансування влад, верховенства права, гарантування верховенства Конституції України як Основного Закону держави на всій території України, офіційного тлумачення Конституції України та законів України, а також захисту конституційних прав і свобод⁷.

Значна роль у дослідженні проблеми «гарантування конституційного ладу» та ролі органу конституційного правосуддя належить М.В. Савчину, який підкреслює, що гарантії конституційного ладу забезпечують взаємодію та інтеграцію громадянських інститутів та публічної влади на основі права з метою утвердження, реалізації й правового захисту конституційних норм і принципів.

Вказуючи, з одного боку, що у Конституції статусом «гаранта» наділено насамперед Президента України, що безсумнівно вказує на його провідну роль у конституційній системі як глави держави, який здійснює арбітражні функції і забезпечує наступність публічної влади, з іншого боку, це не виключає того, що у випадку порушення конституційних норм і принципів будь-який учасник конституційно-правових відносин також може виступити як гарант конституційного ладу. На його думку, діяльність гарантів конституційного ладу втілюється у певних організаційних та процедурних формах, а тому носить інституційований характер⁸.

В одному з останніх досліджень М. Савчина вживається термін «правовий захист конституції» (а не «конституційний контроль»). Такий підхід, вважаємо, варто підтримати. На його думку, специфіка системи правового захисту конституції полягає в тому, що її ядром є організація та діяльність конституційної юстиції⁹.

Вплив відкритого характеру конституційного правопорядку, його взаємодію з міжнародним правом та роль у цій взаємодії органів конституційної юрисдикції досліджувалися в працях Н.М. Сергієнко. Цим ученим відзначено, зокрема, що посилення на норми міжнародного права при розгляді конкретних справ фактично приводить до того, що органи конституційної юрисдикції надають в своїх рішеннях і міжнародно-правову мотивацію. При цьому автор обстоює висновок, що міжнародно-правова мотивація відрізняється від звичайного посилення тим, що органи конституційної юрисдикції вказують не тільки на відповідні міжна-

родні акти, а й надають їх розширене тлумачення, враховуючи як специфіку норм міжнародного права, так і практику їх застосування¹⁰.

Окремої уваги заслуговують праці А.М. Колодія з аналізованої проблеми. Вчений висунув тезу, згідно з якою, зокрема, можна стверджувати, що тільки американська модель конституційної юстиції визначає конституційні суди як органи судової влади, а австрійська (або європейська), а тим більше квазісудова моделі розглядають їх, скоріше, як органи конституційного контролю (а не конституційного правосуддя), що здійснюють свою діяльність за процедурою, наближеною до судової. У будь-якому випадку вони завжди відокремлюються від судів загальної юрисдикції. Ним відзначено, що зовсім не випадково ст. 124 Конституції України в редакції Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 2 червня 2016 р. № 1401-VIII не відносить Конституційний Суд України до органів судової влади, на відміну, наприклад, від попередньої редакції цієї самої статті, у частині третій якої стверджувалося, що «судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції». На його думку, впадає в око й те, що розділ VIII «Правосуддя» оновленої Конституції України жодного нормативно-правового припису, який би стосувався Конституційного Суду України, не вміщує. З цього погляду спірним є віднесення Конституційного Суду України до органів судової влади, яке іноді трапляється у правовій доктрині¹¹.

Природа конституційного правосуддя аналізувалася й низкою інших вчених. Так наприклад, М.І. Мельник, виступаючи на XVII Конгресі Конференції європейських конституційних судів (30 червня 2017 р. у м. Батумі, Грузія) підкреслив, що роль конституційних судів в житті демократичного суспільства вирішальною мірою залежить від декількох факторів, а саме від: 1) місця, яке де-факто конституційний суд посідає в системі державної влади та яке визначається станом демократії; 2) ступеня реальної незалежності суду; 3) рівня його компетентності (професіоналізму суддів). На його думку, ці три чинники пов'язані між собою, але перший з них є основним, адже саме місцем у системі влади визначається та роль, яку конституційний суд відіграватиме в державі та суспільстві. Від цього залежить, чи буде він обслуговувати політичну владу, знаходячи для своїх, по суті, політичних рішень юридичні аргументи, чи прийматиме юридичні рішення на підставі конституційних принципів і цінностей. Тобто, питання полягає в тому, буде конституційний суд слугою політиків чи стражем Конституції. Враховуючи це, роль конституційного суду в утвердженні демократії та верховенства права (зокрема, впровадженні конституційних принципів) може бути як позитивною, так і негативною. Ним же відзначено ще один важливий аспект: «Потрібно також чітко усвідомлювати те, що на сучасному рівні розвитку суспільства і держави таке явище, як узурпація державної влади, є неможливим без участі конституційного суду, його рішень, які лише зовні легітимізують неконституційне захоплення влади»¹².

На тлі досліджень українських учених необхідно звернути увагу на низку робіт новітнього характеру дослідників інших держав, наприклад, Литовської Республіки. Т. Бірмонтієне, зокрема, указувала на роль Конституційного Суду цієї держави у розвитку конституційного права. Вона стверджувала, що Конституція Литви, яка спочатку розглядалася як каталог важливих інститутів і прав, стала сприйматися по-іншому після ухвалення судом постанови від 25 травня 2004 р., де було сформульовано нову концепцію конституційного права (права конституції), підкріплену доктриною Конституції Литви як вищого закону без прогалин, і ці особливості були обґрунтовані у науковій правовій доктрині. Нова концепція конституційного права (права конституції) зі змінами була стимульована змінами в доктрині джерел конституційного права, значною мірою визначеними судовою практикою Конституційного Суду. Істотне зрушення в концепції джерел конституційного права відбулося, коли в своєму рішенні від 12 січня 2000 р. Конституційний Суд сформулював доктрину про цілісність акта (постанови) Конституційного Суду, заявивши, що постанова Конституційного Суду вважається цілісною, оскільки її резолютивна частина базується на аргументах мотивувальної частини. Ще одним видатним актом Конституційного Суду, який вплинув на розвиток нової конституційної доктрини, була постанова від 30 травня 2003 р., яка напроцьовувала особливо важливе доктринальне положення про те, що Конституція Литви і остаточні акти Конституційного Суду, в яких розвивається конституційна доктрина, є джерелами конституційного права. Крім того, Т. Бірмонтієне звернула увагу, що Конституція Литви встановила інститут конституційного контролю, що значною мірою вплинув на процес конституціоналізації в різних правових сферах та призвів до консолідації нової концепції конституційного права (права конституції) як вищого закону. Конституційно-правова доктрина, розроблена Конституційним Судом, відрізняється динамікою та різноманітністю. Нею ж було підкреслено, що визнання конституційного принципу геополітичної інтеграції в ЄС мало суттєве значення для розвитку конституційного права. Взаємовідносини національного конституційного права із правом ЄС були та залишатимуться актуальними. Конституційне право Литви не тільки відображає доктрину, розроблену міжнародними інституціями, що підтримують захист прав людини (передусім це ЄСПЛ), а й розкриває аспекти конституційного досвіду інших демократичних держав¹³.

Низку ідей щодо природи та ролі конституційної юрисдикції було відзначено в підсумковій Резолюції Другого конгресу Асоціації конституційного правосуддя країн регіонів Балтійського та Чорного морів (Україна, м. Харків, 1–2 червня 2017 р.). Серед цих ідей найважливішими є такі:

1. Конституційна юрисдикція є найважливішим фактором у справі зміцнення, розвитку й захисту основних загальнолюдських цінностей, втілених у конституціях, що лежать в основі діяльності судів країн. Їх рішення і висновки мають вирішальний вплив на діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства.

2. Повага до гарантованих на конституційному рівні прав і основоположних свобод людини і громадянина є основою правопорядку й справедливості. Органи країн, які здійснюють законодавчі та правозастосовні функції, також повинні дотримуватись положень загальновизнаних актів міжнародного права, міжнародних інструментів для захисту прав і основоположних свобод людини і громадянина. З огляду на положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року державні органи, у тому числі уряд, законодавець, суди і орган конституційної юрисдикції, повинні докладати всіх зусиль для виконання країнами їх міжнародних зобов'язань, а також для виконання рішень ЄСПЛ. Зокрема, органи конституційної юрисдикції мають поступово інтегрувати рішення ЄСПЛ у національне право.

3. Існує тенденція щодо уніфікації засад конституційної юрисдикції у захисті прав і основоположних свобод людини і громадянина як на регіональному, так і загальноєвропейському рівнях. Основними критеріями у цьому найважливішому напрямі діяльності органів конституційної юрисдикції країн є Загальна декларація прав людини 1948 року, пакти Організації Об'єднаних Націй з цих питань, приписи Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, резолюції та рекомендації керівних органів Європейського Союзу, рішення ЄСПЛ, висновки і рекомендації Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеціанська Комісія) та інших міжнародних правозахисних організацій і установ.

4. Органи конституційної юрисдикції несуть особливу відповідальність за гармонізацію національних конституцій та національних правових систем з універсально визнаними нормами міжнародного права, права Європейського Союзу та іншими чинними міжнародними зобов'язаннями, а також за зміцнення європейського вектора відповідних держав у цілому. Визнається роль міжнародного права та права Європейського Союзу в тлумаченні національних конституцій і підкреслюється, що *міжнародні та європейські стандарти повинні сприйматись як мінімальні конституційні стандарти для захисту основоположних прав*. Засуджено використання конституційної юрисдикції для внутрішньої легалізації серйозних порушень міжнародного права, а також для виправдання за невиконання рішень міжнародних і європейських судів.

5. При прийнятті рішень у справах органи конституційної юрисдикції дедалі частіше звертаються до закономірностей генези конституціоналізму й відповідної правової практики інших країн, що сприяє розвитку їх конструктивних взаємовідносин як на регіональному, так і загальноєвропейському та світовому рівнях. Наведені тенденції слід вважати позитивними з огляду на таке: хоча конституції країн відрізняються одна від одної, їх основні принципи, зокрема щодо захисту прав людини і людської гідності, становлять загальну основу, а юридичні аргументи, що ґрунтуються на цих засадах, які використовуються в одній країні, з урахуванням відмінностей національного законодавства за принципом субсидіарності, можуть бути джерелом натхнення для іншої.

6. Належне виконання органами конституційної юрисдикції своїх повноважень, у тому числі стосовно захисту прав і основоположних свобод людини і громадянина, є можливим лише за неухильного дотримання конституційних приписів щодо незалежності цих органів, а також недоторканності суддів та їх підпорядкованості виключно конституції й верховенству права. Неприпустимими є втручання у діяльність органів конституційної юрисдикції інших органів державної влади, політичний і публічний тиск. Ці суб'єкти владних повноважень та суспільних правовідносин повинні утримуватись від будь-яких спроб неправомірного впливу на суддів під час виконання ними своїх обов'язків. Важливими є прозорість й відкритість діяльності органів конституційної юрисдикції перед громадянським суспільством¹⁴.

Виходячи з наведеного, можна дійти наступних висновків. Як зазначив Ласло Шольом (László Sólyom) у Вільнюсі на конференції, присвяченій 10-річчю Конституційного Суду Литовської Республіки (4–5 вересня 2003 р.), умовами для взаємної взаємозалежності конституційних юрисдикцій є наступні: 1) нове покоління конституційних судів отримують стандарти та прийоми, розроблені колишніми конституційними судами, за короткий час, хоча матеріал, який необхідно освоїти, інтенсивно зростає. На його думку, для третього покоління конституційного суду вистачить десяти років, щоб досягти рівня і розвинути багатство юриспруденції, для чого перше покоління потребувало сорока років напруженої роботи; 2) традиційні зони впливу французького або німецького законодавства можуть бути визначені скоріше в структурі і повноваженнях конституційних судів, ніж у їхній юриспруденції, а більше в загальній правовій культурі, ніж у конституційних рішеннях. Сильний, традиційний, німецький вплив є очевидним у Польщі, Угорщині, Чехії та Словенії; 3) на думку Ласло Шольома, третя генерація конституційних судів народилася в сприятливому міжнародному середовищі, коли суди мали процвітаючу міжнародну правозахисну юрисдикцію навколо себе. Нові суди вже знайшли спільну європейську мову конституційності, яку вони не тільки навчилися вимовляти, а й могли висловити нові ідеї на цій мові. При цьому отримання міжнародних стандартів набагато більше, ніж адаптація, це був взаємний процес. Реальний обмін ідеями був підтриманий унікальною публічністю, яку міжнародна політична ситуація запропонувала новим судам. Хоча тільки Конституційний Суд Південної Африки зобов'язаний згідно з Конституцією враховувати закордонні конституційні справи, конституційні суди сьогодні зазвичай працюють на порівняльній правовій основі. Водночас Ласло Шольом нагадав новий механізм міжнародного співробітництва: Конференцію європейських конституційних судів і Комісію за демократію через право («Венеціанська комісія»). Інтегративний вплив Венеціанської комісії дійсно є важливим і слугує глобалізації конституційного правосуддя¹⁵.

Крім того, говорячи про специфіку конституційного контролю в Україні, слід зазначити, що станом на 2019 р. він є повноцінним спеціальним судом, а не політичним органом. Такий висновок впливає як з його функцій та обсягу юрисдикції, так і з аналізу конституційних гарантій для нього як колегіального органу та

суддів. У цьому контексті цінною є позиція щодо розуміння конституційного контролю як важливої складової (одного з механізмів) правового захисту конституції. Такі дослідження є продуктивним напрямом розвитку правової науки.

- ¹ Rait Maruste. The Role of the Constitutional Court in Democratic Society. JURIDICA international. Law review. University of Tartu. URL: <https://www.juridicainternational.eu/index.php?id=12703ю>
- ² Стрижак А. Конституційний Суд України як інститут забезпечення та захисту конституційної законності. Вісник Конституційного Суду України. 2010. № 1. С. 102–110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vksu_2010_1_26
- ³ Бринь Т.О. Конституційний Суд України в механізмі захисту та забезпечення прав і свобод людини і громадянина: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2010. 19 с.
- ⁴ Алексєєнко І.Г. Європейська модель конституційної юстиції: теоретико-правові проблеми становлення та розвитку: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. Київ, 2001. 16 с.
- ⁵ Кельман М.С. Конституційний контроль як засіб захисту конституції у національних правових системах континентального права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. Київ, 2001. 19 с.
- ⁶ Сліденко І.Д. Конституційний контроль в механізмі сучасної правової держави: автореф. дис. ... д-р юрид. наук : 12.00.02 / Ін-т законодавства ВР України. Київ, 2010. 40 с.
- ⁷ Скомороха В.Є. Конституційний Суд України в механізмі державної влади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 2001. 19 с.
- ⁸ Савчин М.В. Конституційний суд України як гарант конституційного ладу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. Київ, 2003. 17 с.
- ⁹ Савчин М.В. Порівняльне конституційне право: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 328 с.
- ¹⁰ Сергієнко Н.М. Застосування норм міжнародного права органами конституційної юрисдикції (європейський досвід): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2004. 18 с.
- ¹¹ Колодій А. Конституційна юстиція і правова доктрина: проблеми взаємного впливу в умовах демократичного поступу. Вісник Конституційного Суду України. 2017. № 3. С. 62–65.
- ¹² Виступ судді Конституційного Суду України М. Мельника на XVII Конгресі Конференції європейських конституційних судів. Вісник Конституційного Суду України. 2017. № 4. С. 64–65.
- ¹³ Бірмонтієне Т. Роль Конституційного Суду в розвитку конституційного права в Литовській Республіці. Вісник Конституційного Суду України. 2018. № 2. С. 213–222.
- ¹⁴ Резолюція Другого конгресу Асоціації конституційного правосуддя країн регіонів Балтійського та Чорного морів (Україна, м. Харків, 1–2 червня 2017 р.). Вісник Конституційного Суду України. 2017. № 4. С. 57–58.
- ¹⁵ László Sólyom. Constitutional justice: some comparative remarks. Report by Mr László Sólyom (Member, Hungary) Conference on “Constitutional Justice and the Rule of Law” on the occasion of the 10th anniversary of the Constitutional Court of Lithuania (Vilnius, 4–5 September 2003). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU\(2003\)030-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU(2003)030-e)

References:

- Rait Maruste. The Role of the Constitutional Court in Democratic Society. Juridica international. Law review. University of Tartu. URL: <https://www.juridicainternational.eu/index.php?id=12703iu> [in English].
- Stryzhak, A. (2010) Konstytutsijnij Sud Ukrainy iak instytut zabezpechennia ta zakhystu konstytutsijnoi zakonnosti. Visnyk Konstytutsijnoho Sudu Ukrainy. 1, 102–110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vksu_2010_1_26. [in Ukrainian].
- Bryn', T. O. (2010) Konstytutsijnij Sud Ukrainy v mekhanizmi zakhystu ta zabezpechennia prav i svobod liudyny i hromadynyna: avtoref. dys. ... kand. iuryd. nauk : 12.00.02 / Nats. iuryd. akad. Ukrainy im. Yaroslava Mudroho. Kharkiv [in Ukrainian].
- Aliksieienko, I. H. (2001) Yevropejs'ka model' konstytutsijnoi iustytisii: teoretyko-pravovi problemy stanovlennia ta rozvytku: avtoref. dys. ... kand. iuryd. nauk: 12.00.01. Kyiv: NAN Ukrainy. In-t derzhavy i prava im. V.M. Korets'koho [in Ukrainian].
- Kel'man, M. S. (2001) Konstytutsijnij kontrol' iak zasib zakhystu konstytutsij u natsional'nykh pravovykh systemakh kontynental'noho prava: avtoref. dys. ... kand. iuryd. nauk: 12.00.02. Kyiv: NAN Ukrainy. In-t derzhavy i prava im. V.M.Korets'koho [in Ukrainian].
- Slidenko, I. D. (2010) Konstytutsijnij kontrol' v mekhanizmi suchasnoi pravovoi derzhavy: avtoref. dys. ... d-ra iuryd. nauk : 12.00.02. Kyiv: In-t zakonodavstva VR Ukrainy [in Ukrainian].
- Skomorokha, V. Ye. (2001) Konstytutsijnij Sud Ukrainy v mekhanizmi derzhavnoi vlady: avtoref. dys. ... kand. iuryd. nauk: 12.00.02. Kharkiv: Nats. iuryd. akad. Ukrainy im. Ya. Mudroho [in Ukrainian].
- Savchyn, M. V. (2003) Konstytutsijnij sud Ukrainy iak harant konstytutsijnoho ladu: avtoref. dys. ... kand. iuryd. nauk: 12.00.02. Kyiv: NAN Ukrainy. In-t derzhavy i prava im. V.M. Korets'koho [in Ukrainian].
- Savchyn, M. V. (2019) Porivnial'ne konstytutsijne pravo. Kyiv, Yurinkom Inter [in Ukrainian].
- Serhiienko, N. M. (2004) Zastosuvannia norm mizhnarodnoho prava orhanamy konstytutsijnoi iurysdyktsii (ievropejs'kyj dosvid): avtoref. dys. ... kand. iuryd. nauk: 12.00.11. Kyiv: Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka [in Ukrainian].
- Kolodij, A. (2017) Konstytutsijna iustytisii i pravova doktryna: problemy vzaiemnoho vplyvu v umovakh demokratychnoho postupu. Visnyk Konstytutsijnoho Sudu Ukrainy. 3, 62–65 [in Ukrainian].
- Vystup suddi Konstytutsijnoho Sudu Ukrainy M. Mel'nyka na XVII Konhresi Konferentsii ievropejs'kykh konstytutsijnykh sudiv. (2017) Visnyk Konstytutsijnoho Sudu Ukrainy. 4, 64–65 [in Ukrainian].
- Birmontiene, T. (2018) Rol' Konstytutsijnoho Sudu v rozvytku konstytutsijnoho prava v Lytovs'kij Respublitsi. Visnyk Konstytutsijnoho Sudu Ukrainy. 2, 213–222 [in Ukrainian].
- Rezoliutsiia Druhoho konhresu Asotsiatsii konstytutsijnoho pravosudiv krain rehioniv Baltijs'koho ta Chornoho moriv (Ukraina, m. Kharkiv, 1–2 chervnia 2017 r.). (2017) Visnyk Konstytutsijnoho Sudu Ukrainy. 4, 57–58 [in Ukrainian].
- László Sólyom. Constitutional justice: some comparative remarks. Report by Mr László Sólyom (Member, Hungary) Conference on “Constitutional Justice and the Rule of Law” on the occasion of the 10th anniversary of the Constitutional Court of Lithuania (Vilnius, 4–5 September 2003). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU\(2003\)030-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU(2003)030-e) [in English].

Резюме

Копча В.В. Сутність і роль судового конституційного контролю: основні підходи до розуміння.

Стаття присвячена дослідженню сутності та ролі судового конституційного контролю в сучасній державі. Особлива увага звертається на роль органів конституційної юрисдикції для гарантування верховенства права і прав людини.

Зроблено висновок про те, що для здійснення конституційної юрисдикції важливим є обмін ідей між національними конституційними судами з приводу розуміння конституції та прав людини.

Ключові слова: конституція, конституційний суд, верховенство права, права людини.

Резюме

Копча В.В. Сущность и роль судебного конституционного контроля: основные подходы к пониманию.

Статья посвящена исследованию сущности и роли судебного конституционного контроля в современном государстве. Особое внимание обращено на роль органов конституционной юрисдикции для обеспечения верховенства права и прав человека.

Сделан вывод о том, что для осуществления конституционной юрисдикции важен обмен идей между национальными конституционными судами по поводу понимания конституции и прав человека.

Ключевые слова: конституция, конституционный суд, верховенство права, права человека.

Summary

Vasyl Kopcha. Essence and role of judicial constitutional control: basic approaches to understanding.

The article is devoted to the study of the nature and role of judicial constitutional control in the modern state. Particular attention was paid to the role of bodies of constitutional jurisdiction to guarantee the rule of law and human rights.

It is concluded that for the exercise of constitutional jurisdiction it is important to exchange ideas between national constitutional courts regarding the understanding of the constitution and human rights.

As László Sólyom noted in Vilnius at a conference dedicated to the 10th anniversary of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania (4–5 September 2003), the following are the conditions for the mutual interdependence of constitutional jurisdictions: the former constitutional courts, in a shorter period of time, although the material to be mastered has grown rapidly. In his opinion, it would take ten years for the third generation of the Constitutional Court to reach the level and develop the wealth of jurisprudence, which required the first generation forty years of hard work; 2) the traditional areas of influence of French or German law may be defined more in the structure and powers of the constitutional courts than in their jurisdictions, and more in the general legal culture than in the constitutional decisions. Strong, traditional, German influence is evident in Poland, Hungary, the Czech Republic and Slovenia; 3) according to Laszlo Cholom, the third generation of constitutional courts was born in a favorable international environment when the courts had prosperous international human rights jurisdiction around them. The new courts have already found a common European constitutional language, which they not only learned to pronounce, but were able to express new ideas in that language. At the same time, obtaining international standards is much more than adaptation, it was a mutual process.

Key words: constitution, constitutional court, rule of law, human rights.

DOI: 10.36695/2219-5521.2.2019.11

УДК 342.34; 342.5

Б.Я. КОФМАН

*Борис Якович Кофман, кандидат юридических наук, главный научный консультант Института законодательства Верховной Рады Украины, заслуженный юрист Украины**

ORCID: 0000-0001-8121-5190

МУНІЦИПАЛЬНІ ПРАВА ЛЮДИНИ (ОСОБИСТОСТІ) ЯК ФАКТОР ВДОСКОНАЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Постановка проблеми. Становлення в Україні інституту місцевого самоврядування (далі – МСВ) знаменує собою прояв декількох стратегічно важливих для існування, функціонування, розвитку й удосконалення демократичної правової державності тенденцій, що демонструють потенційні можливості пострадянської держави до корінного оновлення та трансформації. По-перше, становлення зазначеного інституту є проявом глибинних процесів демократизації державності, а також діяльності всіх складових її суб'єктів, починаючи від органів держави, їх посадових і службових осіб, і закінчуючи пересіченим громадянином, – коли

© Б.Я. Кофман, 2019

* *Boris Kofman, Ph.D. in Law, Chief Scientific Advisor of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine*